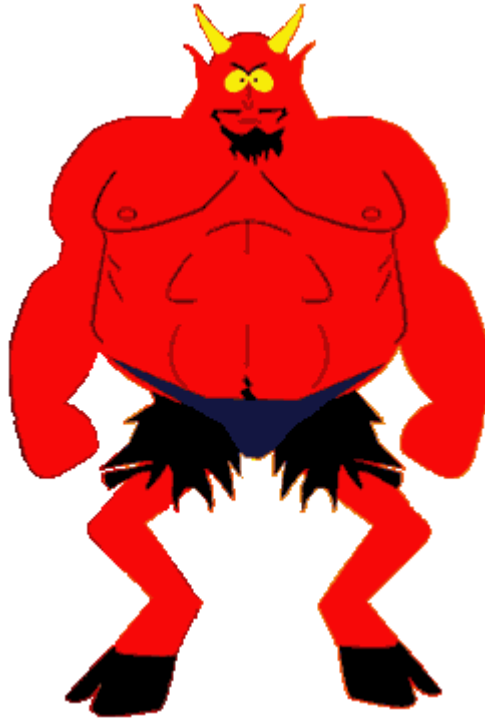

Als het regent en de zon schijnt 7: De duivel op vrijersvoeten

(with English summary)

*Als het regent en de zon schijnt,
is de duivel op vrijersvoeten.*

De duivel op vrijersvoeten zien we in een spreuk uit Toskanië:

*piòve e ffa sole,
il diavolo fa all' amore,*

wat in Florence wordt uitgebreidt tot:

*Quando piove e c'è sole,
il diavolo fa all'amore
colle sua dona,
spunterà le corna*

(hij bedrijft de liefde met zijn vrouw, breekt daarbij de punt van zijn hoorn af).¹

¹ F-O It 8 (Rohlf's 1979, 88 nt 153 uit S. Gimignano); F-O It 13 (Knapp 1939, 75); vgl. F-O It 11 Venetië naar Pitri, *Proverbi siciliani*, 1880 III, 45 met als tweede deel: *piova e vento, el diavolo va in convento* (gaat het klooster in). Voor het eerste deel: F-O It 3 (Florence), 4 (Venetië), 5 (Mantovano), 6 (Istrië), 7 (alg): *Quando piove e c'è il sole, il diavolo fa all'amore*; 9 (Ligurië), 10 (Verona); voor het tweede deel: F-S It 1: 'The Devil goes into a convent' (Venetië). In Roemenië kent men de spreekwoorden 'The Devil frocked when he grew old' en 'The Devil became a hermit after growing old' (Sanda Golopenția-Eretescu, in: *Proverbium*, 626). In het Frans: Le diable qui se fait moine (Lampo, *Kroniek van Madoc*, 1974, 138). Harrebomée I, 162: 'Als de duivel ziek (of oud) is, wil hij monnik (of heremiet) worden.' In de 16e eeuw had men de gewoonte familiair te zeggen, dat de duivel *à pot et cuiller* leefde met de monniken (Romi 1968, 125, 141 met afbeelding van een monnik, die door de duivel wordt ingefluisterd, terwijl hij aan het 'koken' is, uit *Modilles artifices de feu*, 1596). *Convent* is ook een van de woorden voor de

In een andere spreuk uit Florence gaat de duivel eveneens op liefde uit, maar vervolgt de spreuk met *e la Madonna va per foiri* (en de Madonna gaat over bloemen).² Dit laatste komt ook los voor in Polesine: *la Madona va per fiori*, wat in Piemonte wordt tot: *per fiur*, en die bindt ze tot een bundel, die ze het kindje Jezus schenkt of de engelen.³ In een ander Florentijns versje heet het:

*Piove e c'è sole,
la Madonna coglie un fiore,
lo coglie per Gesù,*

Het regent en de zon schijnt,
De Madonna plukt een bloem,
plukt hem voor Jezus,

heksenvergadering, waarvan het Engelse *coven* is afgeleid. De theoloog Edelin (vóór 1453) heeft het over conventen (bijeenkomsten), die 's nachts plaatsvinden. In het heksenproces van Freudenberg wordt gesproken over conventen, waarbij een duivelse mis wordt opgevoerd. In 1634 geeft ene Wilhelm Bracker aan, dat vier jonge knapen *aus Verdruß den teuflischen Conventen beiwohnen*. Ook is er sprake van het *teuflische Konvent auf dem Kugelberg* (begin 17^e eeuw). (Wolf 1994, 173, 402, 435, 438). Een boek van Bovet is getiteld: *Pandaemonium, or The Devil's Cloyster*, London 1684. Rudwin 1970, 50f geeft een overzicht van de duivel als monnik, iets wat in de 14^e en 15^e eeuw frequent was en 'has assumed a national character in Spain' (Belmonte y Bermúdez, *el Diablo predictor*). Luther verklaarde, dat de ware livrij van Satan een monnikenkap was. In John Bale's bijbeldrama *the Temptation of Jesus*, 1538; Mephistopheles in het Faust-boek verschijnt aan Faust eerst in de gedaante van een monnik en ook in Marlowe's *Dr. Faustus* (c. 1589) is hij een Franciscaanse monnik. In Godelmanns (1591) verhaal (bij Heine, 1834) over het bezoek van de duivel aan Luther is deze als monnik vermomd, wordt ontmaskerd en verdwijnt na het gooien van de inktpot en het achterlaten van een enorme stank. In 1402 verscheen de duivel in Danbury, Essex als grijze monnik. Vgl. DQP 416 n°29: *The devil was sick, the devil a monk would be; / The devil was well, the devil a monk was he* (naar het Latijn). Kathleen Briggs (1959, 73) wijst op de *Legend of Friar Rush* (reprinted in Thoms, *Early English Prose Romances*, 411), van origine een Deens verhaal, maar goed bekend in Engeland als *chapbook* [cheap book]. In dit verhaal zendt Satan, die de zielen van een monnikenklooster wil verdoemen, een duivel in mensengedaante om tussen hen te werken en hen tot kwaad te verleiden. Het fameuze klooster van Citeaux werd geplaagd door duivels. Eentje verscheen als de staart van een kalf, dat verdween na hem over zijn gezicht te hebben gelikt. In 1221 riep een dienaar een duivel [een *farfadet* = lutin (kabouter)] om in ruil voor een mand vol druiven te nachtwaken. In 1130 wist de duivel toegang te verkrijgen tot het bisschoppelijk paleis van Hildesheim in Saksen 'and soon gained the confidence of its inmates by making himself useful with his good advice and by his excellent cooking. ... He lived peacefully between kitchen and council hall, until a rebellious kitchen drudge insulted and beat him. Having complained about this unworthy behaviour to no avail, the devil returned to the kitchen, killed half a dozen kitchen drudges, and disappeared' (Seligmann 1947, 225). Ruibal 2007, 75: Corsica: *Quando piove col sole il diavolo fa l'amore*; It.: *Piove e c'è il sole e il diavolo fa l'amore; Piove e c'è il sole, il diavolo fa l'amore con le streghe; Piove e c'è il sole / e il diavolo fa all'amor con la sua donna: / lei lo piglia per la corna*. Beccaria 1995, 136: *Piove e c'è il sole / il diavolo fa l'amore / fa l'amore con la sua donna / che lo piglia per le corna* ('strofetta infantile'). Beccaria 1995, 137: veneto: *piova e sol, el diávolo va in amor* (naar Rosamani); ID., 138: Venezia: *Piova e sol, / 'l diávolo fa a l'amór, / piova e vento, / el diávolo va in convento; piova e sol / le strighe va in amor; piova e vento, / le strighe va in spavento*, evenals: *piova e sole / el diávolo fa l'amore, / piova e vento / el diávolo fa spavento* (Bernoni, *Strighe*, 6; Cortelazzo, *Parole venete*, 125). // *Quando piove col sole il diavolo fa l'amore. Piove e c'è il sole e il diavolo fa l'amore. Quando piove e c'è il sole, il diavolo fa all'amore*. T.a.v. de duivel was ziek: Walter Bower's *Scotichronicon* (ed. Goodall, vol ii. p. 292) [met] the following very close Latin equivalent: *Lupus languebat, monachus tunc esse volebat Sed cum convaluit lupus ut ante fuit*. [The wolf was sick, he vowed a monk to be: But when he got well, a wolf as of old was he!] (Scots Lore 1895, 52). Nd. 'Als ik old weer,' *sää de Düwel, 'dann will ik nao't Klooster'*, sagt man wohl von jemanden, der im Alter plötzlich fromm wird. Sprichwort: *As de Düwel old wödd, leert he bāden*. (Büld 1981, 19 bij n°1.10) 'As de Düwel krank is,' *sää de Keerl, 'dann will he Paoter wōdden.'* (Büld 4.14) *Als de duivel ziek (of: oud) is, wil hij monnik worden*. (Cauberghe 1957, 153 n°1722; ook 1721: *Als de duivel oud wordt, leert hij bidden; of: wordt hij eremijt; of: gaat hij onder de preekstoel zitten*.) Seiler 1922, 216: *Monachus ein Teufel; Diabolus ein Mönch*.

² F-O It 3; Knapp 1939, 75 (naar G. Nardi, *Proverbi ... del Ravennate*, 1922, 139?), vgl. F-O It 12 uit Polesine.

³ E-S It 3, 4-5; It 1 (Salicetto in NW-Italië). In E-S It 2 gaat Onze Heer wandelen met de Madonna, in I-S It 1 gaan de zigeuners wandelen met de Madonna. In Spanje is met zonneregen Onze Heer te Borriol, met maanregen is de

domani non piove più

morgen regent het niet meer.⁴

In Ierland zegt men: *The devil is riding on his rigging*,⁵ en ook in Auvergne bedrijft de duivel de liefde of vermaakt hij zich.⁶ In Wallonië wordt hij dwaas (*sot*).⁷

English summary

The devil making love can be seen in a maxim from Tuscany, which is extended in Florence to: 'When it is raining and the sun is shining the devil is making love with his wife, breaking off the tip of his horn.' In another maxim from Florence the devil is also making love, but continues: and the Madonna is going over flowers. This last line also appears separately in Polesine, and in Piedmont she binds these flowers in a bunch that she gives to the child Jesus or to the angels. In another Florentine nursery rhyme it is said: 'It rains and the sun shines, the Madonna gathers a flower, gathers it for Jesus, tomorrow it won't rain anymore.

In Ireland they say: 'The devil is riding on his rigging', and also in Auvergne the devil makes love or is having a good time. In Wallonia they say that the devil is going crazy.

Moeder Gods te Catalonië (E-S Sp 1). Vgl. een Spaans zonneliiedje: '*Sol! Sol! / bñta fora el to calor / la Madona va per fior / va cojine 'n massolin / per portelo a Gesù bambin* (Zon! Zon! Verbreid je warmte. De Madonna gaat op bloemen uit, Ze gaat een ruikertje verzamelen, Om naar het kindje Jezus te brengen)' (Mannhardt 1858, 396). Ruibal 2007, 83: *Plou i fa sol, Nostra Senyora està en Borriol*. Twee Italiaanse liedjes: *Piove e c'è il sole / la Madonna coglie un fiore, / e ne coglie uno di più / per donarlo al suo Gesù; / e ne coglie uno di meno / perché poi venga il sereno; / e ne coglie una paniera / per lasciarli a primavera; / e ne coglie un panierino / per il suo Gesù Bambino*, evenals: *Piove e c'è il sole / la signora coglie un fiore; / e ne raccoglie un cestino / per donarlo al suo bambino. / Ma ne coglie uno di meno / perché poi venga il sereno; / e ne coglie una paniera / per lasciarli a primavera; e ne coglie un panierino / per il suo dolce caro piccino*. // Een lang gedicht of songtekst van Tinatin Jamburia (Nino Veliganashvili; Giorgio Calabrese) begint met *Quando piove con il sole / E' Maria che bagna i fiori* (baadt in de bloemen!) / *Rinfrescandone i colori / Questo è tutto quel che si sa...*

⁴ E-S It 7 = Knapp 1939, 75 (naar G. Nardi, *Proverbi ... del Ravennate*, 1922, 139?); Vgl. E-S It 6 uit Senese. Ruibal 2007, 68f heeft twee *filastrocca*'s (kinderrijmpjes): *Piove e fa sole / la Madonna và per viole / va per viole con Gesù / e domani non piove più* evenals: *Piove e c'è il sole / la Madonna ha colto un fiore, / l'ha colto per Gesù / e domani non piove più* (www.filastrocche.it/nostalgici/filastro/piove.htm). Beccaria 1995, 138 heeft het bovenstaande rijmpje uit Firenze met de 1e regel: *Piove e c'è il sole, en Gesù, piú*; in Sienna: *Piove e c'è il sole / la Madonna coglie un fiore / e ne coglie uno di piú / e lo dà al suo Gesù*; pistoiese: *piove con sole / la Madonna fa all'amore / fa all'amore con Gesù / a momenti 'un piove piú* (Nocentini, 209); Langhe (Cigliè): *piöva fa su / řa Madona a va per fiú / j auséi i van cantánd / řa Madona a va 'n piuránd / chi řu sa chi řu dis / řa Madona a va 'n Paradís*; Liguria (Saliceto): *u čöv u fa su / řa Madona va per řu / a nun fa di bei mazen / ai porta ai söi angřeni* (Kuusi, 71); Monferrato: *piov piov e fa su / řa Madona řa va piř fiú / a na fa in masuřin / da purtè a u so bambin* (Ferraro, *Mitologia*, 479). // *Piove e c'è il sole / la Madonna innaffia un fiore, / innaffia i fiori per Gesù / e domani non piove più*. – *Piove e c'è il sole / la Madonna coglie un fiore, / poi ne coglie uno di più / per donarlo al suo Gesù / e ne coglie uno di meno / perché poi venga il sereno* (Filastrocche per bimbi).

⁵ F-O Irl 1-2: ook on *his riggers*. (*rig* = optuigen, van een schip; hier met sexuele bijbetekenis, vgl. versieren, maar dan sterker: *he ran the rigger* en *he was well on the rigging* slaan op een man, die een vrouw voor het huwelijk wil bezwangeren; een vergelijkbare uitdrukking aldaar: *He took the devil's chance*).

⁶ F-O Fr 5 (The Devil makes love); F-T Fr 1 = Sébillot, *FdF* 1, 84 (*le diable s'amuse*).

⁷ ALW III, 28a: *kwā i plū è k i lū l sòlò, ò di ki l ġāl divē sò* (... on dit que le diable devient sot) (L 1).